

навчальних закладів / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання за заг. ред. А. П. Зайця, В. С. Журавського. – Київ : ФОРУМ, 2003. – 950 с.

References

1. Vasileva E. Yu., Granichina O. A., Trapitsyn S. Yu. Reytiny prepodavateley, fakul'tetov i kafedr v vuze [Rating of teachers, faculties and departments in the university], Saint-Peterburg, A.I. Gertsena RGPU Publ., 2007, 159 p.
2. Bordovskoy N. V. ed. Gumanitarnyye tehnologii v vuzovskoy obrazovatel'noy praktike: praktika proektirovaniya, analiza i primeneniya [Humanitarian technologies in university educational practice: the practice of design, analysis and application], Saint-Peterburg, A.I. Gertsena RGPU Publ., 2008, 636 p.
3. Naboka L. Ya., Skripnik M. I. Metodi zabezpechennya pedagoga-doslidnika [Methods of providing a teacher-researcher], Pislyadyplomna osvita v Ukrayini – Postgraduate education in Ukraine, 2003, no. 2, pp. 61-66.
4. Perelik osnovnykh vydiv naukovoyi roboty naukovo-pedagogichnykh pratsivnykiv vischih navchalnih zakladiv [List of main types of scientific work of scientific and pedagogical workers of higher educational establishments], Vischa osvita v Ukrayini – Higher education in Ukraine, Kiev, FORUM, 2003, 950 p.

Olga Ivanova

FORMALIZATION OF APPROACHES TO UNIVERSITY TEACHER'S RESEARCH WORK EVALUATION: RISKS OF DISTORTION THE MOTIVATION

Abstract

The importance and significance of the university teacher's research activity in the system of educational processes are explicated. The emphasis is placed on the features of the teacher's research work rating evaluation, its advantages and disadvantages in the modern education system of Ukraine. The influence of formalization approaches to the evaluation over the university teacher's motivation to their research work is revealed. The need to review indicators assessing the quantitative criteria of the university teacher's research work taking into account the quality level of this type of work as the main component of the whole system of the teacher's activity is considered. The necessity of counting the weight of each quality assessment indicator of the university teacher research work based on the analysis of its importance and priority in the range of the university activities is indicated.

The need to create conditions for the creative self-development of the teacher's personality in the educational environment is singled out so that the risks from the pursuit of ratings and distortion the motivation in the research work of the modern teacher can be minimized.

Key words: research work, teacher, evaluation, rating, motivation, risks, efficiency.

Ю. М. Іванова, А. О. Макаров

ОСВІТНІ РИЗИКИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІВ: ОСОБИСТІСНИЙ АСПЕКТ

Для ефективного виконання своїх посадових обов'язків, спеціаліст, фах якого належить до екстремальних видів діяльності, повинен мати певні спеціальні навички та особистісні властивості, які б були конгруентні умовам, в яких він чи вона виконують ці обов'язки. Формування таких індивідуально-типологічних характеристик визначає те, чи буде спеціаліст готовий до ефективного виконання своїх посадових обов'язків.

Але досить часто у сучасній освітній системі ігнорується аспект формування таких особливостей, а основною метою освітньої системи стає лише формування певного багажу

знань. Це призводить до того, що майбутні дії фахівців без цих специфічних навичок та особливостей будуть мати невизначений характер. Ця невизначеність підводить нас до необхідності наукової рефлексії освітніх ризиків, так як відсутність спеціально розроблених заходів та методів для формування специфічних навичок та властивостей буде мати негативний чи невизначений вплив у майбутньому [6], особливо цей вплив буде позначатися на діяльності екстремальних психологів.

Саме поняття ризику має багато дефініцій. Так, І. Т. Балабанов визначає ризик як можливість виникнення втрат, що впливає зі специфіки тих чи інших явищ природи і видів людської діяльності, ймовірність прийняття неправильних або неприйняття потрібних управлінських рішень, ймовірність отримання незапланованих результатів при здійсненні тієї чи іншої діяльності [1, с. 6]. Інше тлумачення терміну «ризик» пов'язане з невизначеністю майбутнього [6].

Поняття «освітні ризики» є не до кінця сформованим у вітчизняній науці, спорідненими категоріями є: «ризики в освітньому середовищі», «ризики вузівської освіти», «ризики у сфері освіти» [2]. Зазвичай, до освітніх ризиків відносять:

- 1) ризик спотворення інтерпретації;
- 2) ризик недостатнього фінансування;
- 3) ризик неоднорідності якості освітніх послуг;
- 4) ризик зниження доступності освіти;
- 5) ризик падіння якості освітніх послуг;
- 6) ризик нестачі кваліфікованих педагогічних кадрів;
- 7) ризик невідповідності навчально-методичного забезпечення сучасним вимогам;
- 8) ризик низького рівня підготовки абітурієнтів;
- 9) ризик недостатнього рівня адаптивності і працевлаштування випускників [3, с. 44].

Але у даній роботі ми будемо говорити більше про особистісний аспект освітніх ризиків. Під особистісним аспектом освітніх ризиків ми будемо мати на увазі ті чинники, що впливають на сформованість, можливість формування певних особистісних властивостей та навичок у ході професійного освітнього процесу. Вплив цих чинників може носити прямий або опосередкований характер.

Говорячи про особистісний аспект освітніх ризиків, ми завжди будемо мати на увазі ті чинники, які належать до різних структурних компонентів особистості. Буде лише змінюватися конкретний зміст впливу чинників на різні сторони освітніх ризиків при формуванні професійної готовності майбутнього спеціаліста. Тому варто говорити про деякі загальні типи чинників, які створюють освітні ризики, а саме

- чинники, пов'язані з біологічною обумовленістю особистості, – тут маються на увазі певні параметри психофізіологічних процесів, які впливають на формування навичок та властивостей;
- форми відображень як чинники – пов'язані з розвитком пізнавальних психічних процесів;
- соціальні особливості людини – тут йдеться про розгляд знань, навичок, системних властивостей та досвіду людини як факторів розвитку нових знань, нових навичок тощо;
- спрямованість особистості – до цих чинників відносяться ідеали, мотиви, світосприйняття, бажання, які визначають телеологічний зміст виконуваної діяльності.

Тепер перейдемо до конкретних освітніх ризиків при підготовці екстремальних психологів. На відміну від цивільних психологів, які працюють у звичайних умовах, екстремальні психологи часто стикаються з особливими умовами праці. Особливі умови діяльності характеризуються тим, що в них можливе виникнення небезпечної ситуації або присутня вітальна загроза, яка супроводжується високим рівнем нервово-психічної напруги. Такі особливості вимагають спеціальної організації діяльності екстремальних психологів. Зазвичай ця спеціальна організація забезпечується включенням екстремальних психологів до воєнізованих підрозділів. Тому, ще на етапі навчання, виникає проблема підготовки психологів до служби у воєнізованих підрозділах. Ця підготовка супроводжується рядом освітніх ризиків, які пов'язані з особистістю студентів та викладачів. До цих чинників відносяться:

- неготовність студентів і курсантів до виконання наказів та розпоряджень офіцерів і керівництва, яка пов'язана з певними стереотипами;
- недовіра до командира, старших офіцерів;
- недисциплінованість;
- ризик розвитку «солдатського фаталізму»;
- неготовність стикатися з людськими стражданнями тощо.

З боку викладачів та інструкторів ці чинники пов'язані:

- з неповажливим ставленням до базових потреб;
- з неготовністю вдосконалювати власні знання та навички згідно умовам сьогодення;
- з непрофесіоналізмом тощо.

Також особистісний аспект освітніх ризиків при підготовці екстремальних психологів може бути пов'язаний із сучасним концептом «надійності особистості». Цей концепт відображає системний погляд на моральні, вольові та інші якості, пов'язані з почуттям відповідальності [5].

Додаткові освітні ризики у екстремальних психологів пов'язані з раннім розвитком професійних криз, які пов'язані з емоційним виснаженням, цинічним відношенням до праці та її результатів, а також нестачею почуття власних досягнень. Виникнення цих криз є подібним до розвитку психічних травм [7], Оскільки, стикаючись з травмуючою ситуацією у професійному полі, особистість може змінити погляд на власне професійне життя та перестати його контролювати.

Для ефективного виконання екстремальними психологами своїх службових обов'язків, потрібно розробляти систему заходів, які б були спрямовані на виявлення та профілактику освітніх ризиків у підготовці таких спеціалістів. Така система буде сприяти формуванню психологічної готовності цих працівників професійно, грамотно, безпосередньо і безпечно для власного життя та здоров'я діяти в умовах підвищеної небезпеки екстремальної ситуації.

Ця система повинна мати на меті психологізацію освітнього середовища на всіх етапах освітнього процесу, а саме: відбір майбутніх спеціалістів, їх первинну підготовку, введення у практичну діяльність та інші.

Забезпечення психологічної безпеки освітнього середовища і, як наслідок, охорона і підтримка психологічного здоров'я її учасників має бути пріоритетним напрямком діяльності служби супроводу в системі освіти. Для забезпечення психологічної безпеки в освітньому середовищі необхідно проводити як групові, так і індивідуальні лекції, тренінги, заняття з усіма учасниками освітнього процесу.

Отже, до освітніх ризиків при підготовці екстремальних психологів належать неготовність студентів та курсантів до виконання наказів та розпоряджень офіцерів, керівництва, яка пов'язана з деякими стереотипами; недовіра до командира, старших офіцерів; неготовність до відповідальності, недисциплінованість; ризик розвитку «солдатського фаталізму»; неготовність стикатися з людськими стражданнями, недостатня стресостійкість.

Література

1. Балабанов И. Т. Риск-менеджмент / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
2. Зубок Ю. А. Риск в сфере образования молодежи: институциональные и саморегуляционные механизмы управления / Ю. А. Зубок, В. И. Чупров // Вопросы образования. – 2008. – № 4. – С. 31–55.
3. Панкрухин А. П. Маркетинг образовательных услуг в высшем и дополнительном образовании : учеб. пособие / А. П. Панкрухин. – М., 2005. – 240 с.
4. Гуревич Ю. Г. Психологические особенности учебной деятельности / Ю. Г. Гуревич, С. В. Кошелева. – Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1988. – 72 с.
5. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Смирнов Б. А., Долгополова Е. В. – Харьков: Гуманитар. Центр, 2007. – 276 с.

6. Цихончик Н. В. Образовательные риски студенческой молодежи в контексте проблемы трудоустройства [Электронный ресурс] / Н. В. Цихончик // Проблемы и тенденции развития образования как социального института. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://elis.psu.ru/node/322827> (дата обращения: 10.12.2017). – Загл. с экрана.

7. Шапарь В. Б. Психология кризисных ситуаций / В. Б. Шапарь – Ростов н/Д. : Феникс, 2008. – 452 с.

References

1. Balabonav I. Risk-management [Risk-management]. Moscow, Finansy i statistika Publ., 1996. 192 p.
2. Zubok U., Chuprov V. Risk v sfere obrazovaniya molodejy: institutsionalnyye i samoregulatsionnyye mekhanizmy upravleniya [Risk in the educational youth sphere: institutional and self-regulation management mechanisms]. Voprosy obrazovaniya – Issues of education, 2008, No. 4. pp. 31–55.
3. Pankrukhin A. P. Marketing obrazovatelnykh uslug v vysshem i dopolnitelnom obrazovanii [Marketing of educational services in higher and additional education]. Moscow, 2005. 240 p.
4. Gurevich U., Kosheleva E. Psikhologicheskiye osobennosti uchebnoy deyatel'nosti [Psychological features of educational activity]. Irkutsk, Irkutsk University Publ., 1988. 72 p.
5. Smirnov B., Dolgopolova E. Psikhologiya deyatel'nosti v ekstremnykh situatsiyakh [Psychology of activity in extreme situations]. Kharkiv, Humanitarian Center Publ., 2007. 276 p.
6. Tsikhonchik N. Obrazovatelniye riski studencheskoy molodejy v kontexte problem trudoustroistva [Educational risks of youth students in the context of job-searching]. Available at: <https://elis.psu.ru/node/322827> (accessed 10.12.2017).
7. Shaper I. Psikhologiya krizisnykh situatsiy [Psychology of crisis situations]. Rostov-na-Donu, Fenix Publ., 2008. 452 p.

Julia Ivanova, Andrii Makarov

EDUCATIONAL RISKS IN THE PREPARATION OF EXTREME PSYCHOLOGISTS: A PERSONAL ASPECT

Abstract

The importance of special attention to extreme psychologists' education and educational risks' impact on personality of a student and a lecturer is focused. Usually, sources of educational risks are connected with financial problems, labor market changes, qualification of the universities' staff, socio-political changes etc. But also, the sources of this type of risks is determined by a human factor. These factors are: biological determination of professional activity, cognitive processes, social and personal features. For extreme psychologist training these factors are connected with special conditions of their professional activity, for example, with early professional burning. As well as an issue was raised about needing of a special program of development for indicating and preventing educational risks in training of extreme psychologists.

Key words: educational risks, risks of higher education, educational training of extreme psychologists.

В. О. Ильина

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТНЫХ ДИСПОЗИЦИЙ И СОЦИАЛЬНО ЗНАЧИМЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В СИСТЕМАХ ВЫСШЕГО И НЕФОРМАЛЬНОГО (АЛЬТЕРНАТИВНОГО) ОБРАЗОВАНИЯ

Специфические задачи, которые стоят перед системой образования, связанные, прежде всего, с формированием человеческого капитала, необходимого для изменений в современном украинском обществе, заставляют научное и образовательное сообщество искать специфические способы, используя которые образовательная система сможет готовить качественных лидеров